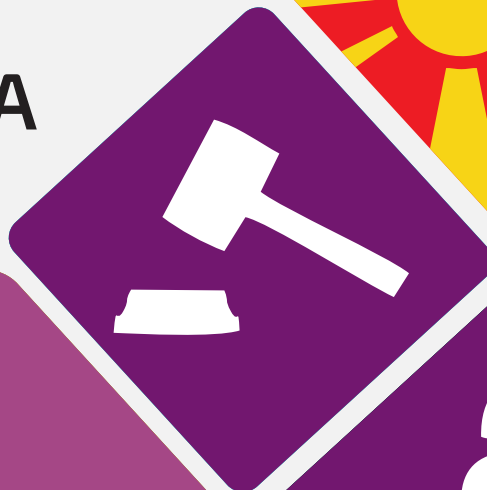

**АНАЛИЗА НА
ЗАКОНОДАВСТВОТО
ПОВРЗАНО СО ПРАВАТА
НА ЛГБТ ЛУЃЕТО И
ХИВ ВО РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА
2017**

Муканова А., Јовановиќ С., Јурски Ј., Џума В., Анализа на законодавството поврзано со правата на ЛГБТ луѓето и ХИВ во Република Македонија / Евроазиска коалиција за машко здравје (ЕКОМ). - Талин, 2017. - 19 стр.

Информациите наведени во овој преглед можат да им послужат на невладините организации и активистите, како и на Владата, при планирањето процеси за застапување, промоција на правата на лицата кои живеат со ХИВ, геј мажите, другите МСМ, како и транс* луѓето, во елиминација на пречките кои го оневозможуваат нивниот пристап до услуги.

Би сакале да изразиме посебна благодарност до Здружението за поддршка на луѓето што живеат со ХИВ „Заедно посилни“ Скопје, НВО „Егал“, Првиот колектив на сексуални работници на Балканот „Стар-стар“ и лицата кои дадоа значаен придонес во подготовката на анализата:

OUT LOUD
FOR
SEX WORKERS

- Ирене Федорович
- Михаил Голиченко
- Елена Герман
- Марина Герц

- Максим Касијанчук
- Александар Палујан
- Андреј Сених

Публикацијата беше изготвена и објавена во рамките на регионалната програма „Право на здравје“, имплементирана од Евроазиската коалиција за машко здравје (ЕКОМ), со поддршка од Глобалниот фонд за борба против СИДА, туберкулоза и маларија.

Ставовите изнесени во текстот се ставови на оваа институција, и не ги претставуваат ставовите или мислењата на Глобалниот фонд за борба против СИДА, туберкулоза и маларија, ниту пак Глобалниот фонд има дадено експлицитно или имплицитно одобрување или овластување за овој материјал.

Слободна дистрибуција

При користење на материјалот, задолжително е да се наведе линк до Евроазиската коалиција за машко здравје (ЕКОМ) и Глобалниот фонд за борба против СИДА, туберкулоза и маларија.

Кратенки:

СИДА	Синдром на стекнат недостаток на имунитет
АРТ	антиретровирусна терапија
КСЗПМЗ	Коалиција „Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници“
ГО	граѓански организации, сеопфатен термин кој ги вклучува невладините организации, професионалните здруженија и организациите од заедницата
ЕКОМ	Евроазиска коалиција за машко здравје
ЕКРИ	Европска комисија против расизам и нетолеранција
ГФ	Глобален фонд
ХИВ	Вирус на хумана имунодефициенција
ХОПС	Опции за здрав живот Скопје
ИДАНОТ / МДПХТ	Меѓународен ден против хомофобија и трансфобија
Интерсексуални	луѓе кои се родени со која било од многуте варијации на половите карактеристики, вклучително и хромозомите, половите жлезди, половите хормони, или половите органи, што согласно со Канцеларијата на Високиот комесар за човекови права на ОН, „не спаѓаат во типичните дефиниции за машки и женски тела“
ЖкМ	трансродов маж, лице кое прави транзиција од женско кон машко
ЛГБТ	лезбијки, геј мажи, бисексуалци и транс* луѓе
МХК	Хелсиншки Комитет за човекови права на Република Македонија
МСМ	мажи кои имаат секс со мажи
МкЖ	трансродова жена, лице кое прави транзиција од машко кон женско
ОДИХР	Канцеларија за демократски институции и човекови права на ОБСЕ
ОБСЕ	Организација за безбедност и соработка во Европа
НВО	невладина организација
ЛЖХИВ	лица кои живеат со ХИВ
ЛКДИ / КДИ	лица кои користат дроги за инјектирање
ЛКД / КД	лица кои користат дроги / корисници на дроги
СОРИ	сексуална ориентација и родов идентитет
СПБ	сексуално пренослива болест
ПИ	подизведувач
Транс*	лица кои имаат родов идентитет или родово изразување различно од полот кој им бил назначен при раѓањето
ТБ	туберкулоза
ЕМБГ	единствен матичен број на граѓанинот
ОН / ООН	Организација на обединетите нации
КЧПОН	Комитет за човекови права на Обединетите нации

ЕВРОАЗИСКА КОАЛИЦИЈА ЗА МАШКО ЗДРАВЈЕ

**АНАЛИЗА НА ЗАКОНОДАВСТВОТО ПОВРЗАНО СО
ПРАВТА НА ЛГБТ ЛУЃЕТО И ХИВ ВО РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА**

Аигул Муканова
Сања Јовановиќ
Јури Јурски
Витали Цума

Талин - 2017

Целта на оваа анализа е да ги идентификува законските пречки за лицата кои живеат со ХИВ, геј мажите, другите мажи кои имаат секс со мажи и транс* луѓето во остварувањето на нивните права во различни области. За спроведување на оваа анализа, ЕКОМ разви методологија и анкетен прашалник, кој се пополнуваше со помош на нашите локални партнери. При анализата на законските практики, беа разгледувани и судските практики и информациите дадени од активистите, собрани од организациите кои документираат случаи на прекршување и заштита на човековите права, вестите во масовните медиуми, како и извештаите на невладините организации поднесени до меѓународните агенции.

И законските практики и практиките на службите за спроведување на законот (полицијата) беа анализирани од аспект на нивната усогласеност со меѓународните и европските стандарди. Освен тоа, беа анализирани препораките кои ги доби Република Македонија во рамките на меѓународните механизми за мониторинг, како и имплементацијата на таквите препораки од страна на владата.

За да ги прикажеме информациите за важечкото законодавство, во овој преглед користиме извадоци од регулативата, која за жал не е секогаш коректна и не секогаш е во согласност со меѓународните стандарди за терминологија. Во овој случај, дадени се оригиналните зборовни формулации со цел да се обезбеди објективен приказ на постоечката регулаторна рамка и јазикот кој се користи во анализираниите материјали. Сите цитати од регулаторните документи се дадени во наводници.

Информациите наведени во овој преглед можат да им послужат на невладините организации и активистите, како и на Владата, при планирањето процеси за застапување, промоција на правата на лицата кои живеат со ХИВ, геј мажите, другите МСМ, како и транс* луѓето, во елиминација на пречките кои го оневозможуваат нивниот пристап до услуги.

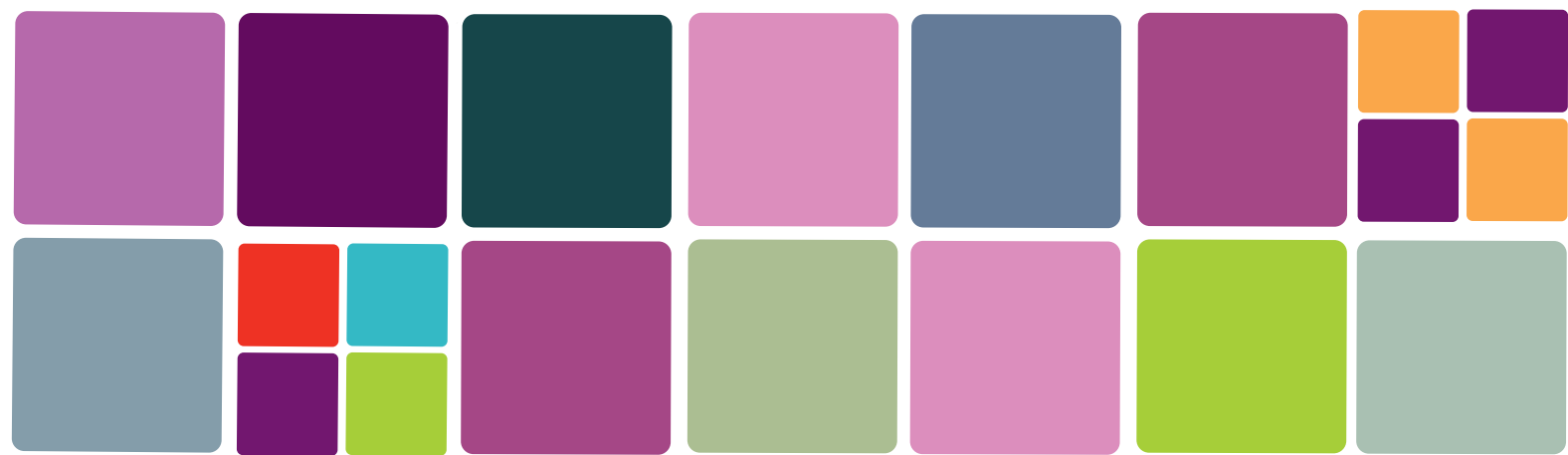
Резиме и клучни препораки

Анализата на законодавството и практиките во Република Македонија покажува дека некои клучни сегменти од националното законодавство одговараат на барањата и обврските согласно меѓународните и европските документи за човекови права.

Не постојат законски пречки за преселба на луѓе кои живеат со ХИВ во Република Македонија. Законодавството не наложува ограничувања во донирањето крв од страна на МСМ. Одговорноста за пренесување на ХИВ не е експлицитно диференцирана во Кривичниот законик, или вклучена во одговорноста за пренесување заразни болести. Македонското законодавство предвидува кривична одговорност за ширење материјали, промовирање или поттикнување омраза, дискриминација или насилство врз основа на пол, како и за прекршување на основните човекови права и слободи признаени од страна на меѓународната заедница и засновани на половите разлики, што е многу значаен чекор во правец на заштитата на правата на ЛГБТ луѓето.

Меѓутоа, многуте празнини во законодавството, како и недостигот од соодветна регулатива сепак доведуваат до прекршување на правата на ЛЖХИВ, геј мажите, другите МСМ како и транс* луѓето. Експлицитна забрана за дискриминација врз основа на сексуална ориентација е наведена само во Законот за работни односи и Законот за здравствена заштита, но не и во Законот за спречување и заштита од дискриминација, којшто е примарен правен акт во областа на дискриминацијата. Родовиот идентитет не е препознаен како можна основа за дискриминација во ниту еден закон. Имајќи ја предвид преваленцата во РМ во однос на стереотипите и предрасудите кон лезбијките, геј мажите, бисексуалците, транс* и интерсексуалните луѓе, од огромно значење е да се има експлицитни законодавни правила кои забрануваат каков било вид дискриминација врз основа на сексуална ориентација и/или родов идентитет.

Законските практики исто така не овозможуваат соодветно спроведување на законот во оваа област. И покрај кривичната одговорност предвидена за прекршување на човековите права врз основа на пол, што е законски регулирано, повеќето од таквите случаи не добиле соодветна истрага. Ова е во спротивност со 29-тиот принцип од Принципите од Јогакарта, кој се однесува на соодветни, пристапни и ефективни кривични, граѓански, административни и други процедури и механизми за мониторинг, со цел да се обезбеди одговорност на прекршителите на човековите права, врз основа на сексуална ориентација или родов идентитет, како и темелни истраги на таквите прекршувања, без одложување. Ситуацијата може ефективно да се промени со воспоставување на контрола за истражните процедури и обука на надлежните органи, со цел да се спречат или истражат прекршувањата во оваа област.

Исто така мора да се работи и на недостигот од пристап до правно признавање на родот. Со тоа што немаат пристап до медицински процедури за потврдување на родот, транс* луѓето не можат да уживаат во своето право на приватен живот, кое им го гарантира Членот 8 од Европската конвенција за човекови права. Во својата практика, Европскиот суд за човекови права истакна дека државите мораат на трансродовите лица да им обезбедат можност да се оперираат, што би довело до целосно правно признавање на нивниот род, и дека трошоците за ваквите интервенции треба да се покријат од здравственото осигурување како „медицински неопходен“ третман.

За Република Македонија исто така би било прогресивно да преземе чекори во правец на истополови бракови или легализација на истополови партнерства, што е во согласност со Резолуцијата 1547 (2007) на Парламентарното Собрание на Советот на Европа. Ова би им помогнало на геј мажите, другите МСМ и транс* луѓето да се справат со дискриминацијата врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет, и да уживаат во правата кои доаѓаат со партнерствата, кои вклучуваат „некои основни потреби кои се клучни за регулирањето на односите на еден пар во стабилна и посветена врска, како што се, помеѓу другото, заедничките права и обврски кои ги имаат еден кон друг, вклучително и моралната и материјалната поддршка, обврските за одржување и правата на наследство“.

Ваквите амандмани треба да им овозможат на истополовите парови да посвојуваат деца, согласно Членот 8 од ЕКЧП и Принципот 24 од Принципите од Јогјакарта, кои се однесуваат на правото за основање семејство.

Препораки:

- Измена на законодавството со цел експлицитно да се забрани дискриминацијата врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет во сите области;
- Обезбедување ефективна и недискриминаторска процедура за потврдување на родот, вклучително и покривање на медицинските трошоци во рамките на националниот здравствен систем;
- Организирање конкретна едукација на службениците за спроведување на законот, со цел да се обезбеди ефективно документирање и истрага на злосторствата од омраза и говорот на омраза;
- Организирање конкретни обуки за судиите, со цел да се обезбеди ефективно процесирање на претставките за дискриминација врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет;
- Давање можност на истополовите парови во целост да го уживаат своето право на семеен живот, преку изменување на законодавството во однос на семејните права, конкретно граѓанските партнерства, со можност за брак како еден од модалитетите за регулирање на ова право.

Забрана за патување и имиграција за лица кои живеат со ХИВ

Нема забрана за луѓето кои живеат со ХИВ да ја посетат Република Македонија или да се доселат во неа. Кога ЛЖХИВ влегуваат во земјата, царинските служби не бараат потврди од тестови или какви било други документи за докажување на ХИВ статусот.

Уставот на Република Македонија¹, во Член 29 вели: „Странците во Република Македонија уживаат слободи и права гарантирани со Уставот, под услови утврдени со закон и меѓународни договори“.

Законот за странците², од друга страна вели дека, освен другите ограничувања, доколку некое лице претставува опасност за јавното здравје, тоа може да биде причина да се ограничи влезот во државата. Правилникот за странците³ вели дека „Странецот претставува опасност за јавното здравје, во смисла на овој правилник ако боледува од болест која има можност да прерасне во епидемија на начин како што е дефиниран со релевантните инструменти на Светската здравствена организација и од други инфективни болести или заразни паразитни болести. Постоенето на околностите од став 1 на овој член се утврдува врз основа на известување добиено од Министерството за здравство.“ Ова е потврдено и во „Правилникот за начинот на издавање на визи за странци, продолжување, скратување на нивната важност, отповикување и поништување на визи како и за образецот на визи и за водење на евиденција“⁴. Во него, членот 6 помеѓу потребните документи наведува и потврда за резултати од ХИВ тестирање за странци кои доаѓаат надвор од Шенген зоната.

Треба да се спомене еден неодамнешен случај кој се однесува на пристапот до образование за странски државјани во Република Македонија. Во 2015, Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници, во својот Годишен извештај за 2015⁵ наведе дека правниот факултет „Јустинијан Први“ објавил оглас за странски студенти во кој побарал сите апликанти, помеѓу останатата документација, да приложат и резултати од тестирање за ХИВ и хепатит Б и Ц. Меѓутоа, ова беше изолиран случај, и по реакциите на неколку невладини организации, следната година новиот оглас не го содржеше овој критериум.

Криминализација на пренесувањето ХИВ

Постои кривична одговорност за намерно пренесување на која било заразна болест и пренесување на која било заразна болест поради небрежност на преносителот, иако законот не го споменува ХИВ конкретно.

Кривичниот законик⁶ во Членот 205, став 3, 4, 5 и 6 одредува кривична одговорност за пренесување неизлечива заразна болест, за што следува затворска казна од една до десет години. Постои одговорност и за обид за пренесување неизлечива заразна болест. Пренесувањето поради небрежност се санкционира со парична казна или затворска казна до шест месеци.

Загрозување на безбедноста на други лица со лажни закани за пренесување, или пак ширење лажни тврдења за постоење на таква заразна болест е исто така забрането и се казнува со парична казна или затворска казна до шест месеци. Постои судска пресуда⁷ во која судот утврдил дека терминот „заразна болест“ го опфаќа и ХИВ.

Досега не постои случај во судска процедура против лице кое намерно пренело ХИВ на друго лице, па според тоа нема воспоставени показатели во однос на прашањето кои дејства и околности ќе се сметаат за намерно пренесување на ХИВ. Меѓутоа, постои еден случај во кој сексуални работнички биле казнети со месеци условна казна од страна на кривичниот суд поради намерно пренесување хепатит Ц⁸.

Адвокатката на одбраната пред судот, г-ѓа Хајди Штерјова Симоновиќ, на јавна дебата изјавила дека: „Согласно членот 205 потребни се три елементи за да има извршување на кривичното дело, а тоа се: да постои директна последица, односно конкретна жртва која добила ХИВ/СИДА или друга сексуално-пренослива инфекција (СПИ); обвинетиот мора да знае дека боледува од некоја СПИ; и мора да постои директна умисла и намера да се пренесе СПИ. Ниту еден од овие три елементи не беше докажан на суд, а обвинетите сепак беа осудени. Судската пракса многу апстрактно му пришла на случајот, бидејќи немало ниту оштетена страна, ниту пак сексуалните работнички знаеле дека имаат некоја СПИ.“⁹

Забрана за донирање крв од страна на МСМ

Не постојат ограничувања за МСМ да донираат крв, согласно Законот за безбедност во снабдувањето со крв¹⁰ и Правилникот за видот на информации што се бараат од дарителот на крв¹¹. Ограничувањата важат само во случај кога постои заразна или сексуално пренослива болест.

Меѓутоа, Институтот за трансфузиона медицина на Република Македонија на својата веб-страница¹² има поставено објава за идните крводарители, во која се вели: „Некои лица поради своето социјално однесување имаат зголемен ризик, можат самите да се заразат, а потоа преку нивната дарувана крв да заразат и други лица-пациенти. Поради тоа не смеат никогаш да даруваат крв. Лица со зголемен ризик се: зависници од алкохол или дрога, лица кои често менуваат сексуални партнери/имаат непостојани партнери, лица кои даваат сексуални услуги, МСМ, лица кои плаќаат за сексуални услуги, лица кои се ХИВ позитивни, лица кои престојувале во В. Британија од 1980 до 1996 година подолго од 6 месеци. До колку се сомневате или сте припадник на некоја од наведените групи лица со зголемен ризик, Ве молиме да не дарувате крв.“

Ова е очигледно дискриминирачко кон МСМ, меѓутоа нема записи за дејства против оваа институција. Оттука, нема разлика согласно законот, меѓутоа во практиката, според Институтот за трансфузиона медицина на Република Македонија, на МСМ крводарители не треба да им се дозволи да даруваат крв.

Пристап на НВО кои работат со МСМ или ЛГБТ до државни фондови за социјални и здравствени услуги

Законот за здруженија на граѓани и фондации ги одредува организациите кои можат да добијат финансиски средства од Буџетот на Република Македонија, буџетите на општините, општините во градот Скопје и градот Скопје. Владата на Република Македонија и Советите на општините ги дефинираат условите за распределба и употреба на финансиските средства, донесуваат Годишни планови и програми за распределба на финансиските средства. Државните органи, општините, општините во градот Скопје и градот Скопје ги објавуваат имињата на организациите на кои им обезбедиле финансиски средства, како и целта на дадените средства, на своите веб-страници¹³.

Владата на Република Македонија усвои Стратегија за соработка на Владата со граѓанските организации (2012-2017)¹⁴, која ги утврдува основните принципи за соработка и државно финансирање на граѓанските организации. Во 2016, финансиските трансфери за невладини организации за програмски активности беше во вкупен износ од 12.000.000,00 денари (околу 193.548 евра)¹⁵.

Македонскиот центар за меѓународна соработка објави резултати од истражувањето во оваа област - „Директно буџетско финансирање за граѓанските организации: Основен преглед“¹⁶. Тоа ги содржи следниве заклучоци:

„Буџетската ставка 463 - Трансфери до НВО е конфузна и недоречена. Висината на средствата не е доволна и соодветна на потребите на НВО. Има недостиг од квалитетни и јавно достапни податоци за трошењето на државните средства преку ставката 463 - Трансфери до невладини организации“.

Што се однесува до општините, на пример градот Скопје на својата веб-страница има објавено Стратегија за соработка со граѓанските организации¹⁷, но нема записи за имињата на организациите за кои биле обезбедени финансиски средства, ниту пак за целта на таквото финансирање.

Центарот за граѓански комуникации изготви Анализа на резултатите од истражувањето на финансиските трансфери од општините до невладините организации во 2016 година¹⁸, според која 67% од финансиските трансфери од ставката 463 биле префрлени за спортски активности, но согласно податоците добиени од Централниот регистар на Република Македонија, 40% од оваа сума биле префрлени на професионални спортски клубови, организирани како трговски друштва, но не како НВО.

Согласно Програмата за финансирање на програмските активности на здруженијата и фондацииите за 2016 година¹⁹, вкупната сума од 7.500.000,00 денари (околу 120.967 евра) од државниот Буџет биле планирани за трансфери за НВО со цел зголемување на економскиот развој и вработувањето, подигање на животниот стандард на граѓаните и подобар квалитет на живот. Во рамките на оваа програма, се планира овие средства да се поделат на 25 одделни грантови. Помеѓу 11-те типови програми соодветни за овој тип грантови се програмите за одржлив, ефикасен и достапен систем за обезбедување здравствена заштита за населението и здравствени услуги за подобар квалитет на живот.

Меѓутоа, постои посебна Национална програма за заштита на населението од ХИВ/СИДА за

2016²⁰, во која се вели дека Министерството за здравство на РМ ќе одвои 900.000,00 денари за активности како што е превенција на ХИВ меѓу МСМ, сексуални работници/чки и ЛКДИ и активности за грижа и поддршка на ЛЖХИВ - со цел намалување на штети, како и 900.000,00 денари за превенција на ХИВ меѓу клучните популации со највисок ризик од инфицирање - доброволно советување, тестирање и едукација. За жал, до денот на подготовка на оваа публикација овие средства не се префрлени на невладините организации.

Во однос на претходната година, во 2015, Програмата за заштита на населението од ХИВ/СИДА²¹ беше финансирана од Глобалниот фонд. Во својот Годишен извештај за 2016²², Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници наведе дека: „Во септември 2016 година, со ребалансот на буџетот и без образложение за оправданоста, Владата на РМ го скрати буџетот од Програмата за заштита на населението од ХИВ/СИДА за 13 милиони денари.“

Според Анализата на резултатите од истражувањето на финансиските трансфери од општините до невладините организации во 2016 година, изготвена од Центарот за граѓански комуникации²³, само 0,08% од финансиските средства од буџетската ставка 463 биле префрлени од општините до НВО кои работат на здравствени прашања. Во 2016, четириесет здруженија добија финансиски средства од Буџетот на Република Македонија²⁴. Ниту едно од овие здруженија не работи на прашања поврзани со МСМ или транс* луѓе. Иста ситуација имаше и во 2015²⁵ кога ниту едно од 40-те здруженија кои добија финансиски средства од Буџетот на РМ не работеше на прашања поврзани со МСМ или транс* луѓе.

НВО кои работат со услуги поврзани со ХИВ добиваат средства од државата. Во последните две години, Здружението за поддршка на луѓето кои живеат со ХИВ „Заедно посилни“ Скопје, добива средства од локалната општина - градот Скопје, со цел да организира редовни средби и јакнење на заедницата на ЛЖХИВ. Меѓутоа, сумата која ја добиваат е едвај доволна за организирање активности за јакнење на заедницата (средби/обуки) за четири месеци; не обезбедува институционална поддршка за канцеларијата и персоналот; а како што покажуваат искуствата, процесот на аплицирање, одобрување и префрлање на средствата трае околу половина година, така што активностите можат да се одржуваат единствено на крајот на годината.

Истополови врски

Не постојат законски одредби или практики на криминализација на истополовите врски во Македонија. Од причина што националното законодавство не ги признава истополовите врски, овој термин не се споменува во ниту еден закон. Исто така, истополовите врски не се споменуваат ниту од аспект на одредување на возраста на согласност за сексуални односи.

Забрана за „пропаганда на хомосексуализам“

Националното законодавство не содржи забрана за „пропаганда на хомосексуализам“ а властите никогаш немале таков нацрт-закон на својата агенда.

Закони за родов идентитет/изразување (правно признавање на родот и поврзани процедури)

Постои празнина во националното законодавство во однос на ова прашање. Единствениот правен акт во државата во кој потврдувањето на родот директно се споменува е Упатството за практикување на медицина заснована на докази при третман на транссексуализам од 2014²⁶, во кое се опишува протоколот кој треба да се применува при третман на трансродови пациенти. Меѓутоа, операциите за потврдување на родот не се изведуваат во рамки на услугите кои ги даваат македонските болници. Има само една операција која неодамна ја изведоа доктори од странство, како дел од симпозиум за генитоуринарна реконструктивна хирургија²⁷.

Празнината во државната регулатива исто така доведува и до недостиг од информации во однос на промената на ознаката за пол и статутарните информации. Од друга страна, Законот за матична евиденција²⁸ не содржи забрана за промена на ознаката за пол. Во членот 23 овој закон наведува дека: „Управата за водење на матичните книги, поведува постапка за донесување на решение за дополнителен упис во матичните книги, согласно со одредбите на членот 22 став 1 од овој закон, по поднесено барање од барателот за дополнителен упис, кој кон барањето приложува документ за лична идентификација и потврда за настанот кој се запишува во матичната книга, со исклучок на дополнителниот упис во матична книга на родени за дете родено во домашни услови. Покрај оваа документација, по барање на Управата за водење на матичните книги, барателот доставува и докази и податоци (потврди, уверенија и сл.) од евиденција на странски држави кои се однесуваат на граѓанскиот статус на лицето, медицински потврди и ДНК отисоци, медицински потврди, како и други докази и податоци кои не постојат во службената евиденција на јавните органи во Република Македонија.“

Освен горенаведеното, не постојат други политики за регулирање на оваа процедура. Во однос на практиките, во својот Годишен извештај за 2016²⁹, Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници наведе дека: „И покрај повиците на Коалицијата до надлежните институции за усогласување на нивното постапување во случаите кога одлучуваат по барањата за промена на ознаката за пол во матичната евиденција, Управата за водење на матичните книги продолжија со донесување на арбитражни одлуки со кои се повредува правото на приватен живот на транс-луѓето. Во текот на 2016 година, Коалицијата продолжи да дава правна помош на транс-луѓе во четири претходно започнати постапки за промена на ознаката за пол. Досега само едно транс-лице успеало да изврши промена на податоците во матичната евиденција. Загрижува фактот што Управата за водење на матичните книги дава различни образложенија со кои одбива барање за промена на пол во три слични ситуации.“

Меѓутоа, ситуацијата во оваа област ќе се промени. Во својата Одлука³⁰ од 7ми август 2017, Управниот суд на Република Македонија ѝ нареди на Управата за матична евиденција да го промени матичниот број (ЕМБГ) на трансродово лице по извршената операција за потврдување на родот. Во Република Македонија, ЕМБГ се состои од 13 цифри (ДДММГГГРРПППК) кои се поделени во шест групи: две цифри (ДД) за денот на раѓање, две (ММ) за месецот на раѓање, три (ГГГ) за последните три цифри од годината на раѓање, две

(PP) за регистарски број, три (ППП) за полот и редниот број на раѓањето, и една цифра (K) како контролен број. Сега Управата за матична евиденција треба да ја спроведе судската одлука.

Слобода на изразување и здружување во контекст на ЛГБТ заедницата

Членовите 20 и 21 од Уставот гарантираат слобода на здружување за сите граѓани, за да можат да ги реализираат и заштитат своите политички, економски, социјални, културни и други права и убедувања, како и правото на мирно собирање и изразување јавен протест без претходно најавување и без претходна посебна дозвола.

Слободата на здружување се гарантира на ЛГБТ како и на секоја друга група, а тоа е регулирано во Законот за јавни собири. Законот не ја спомнува конкретно ЛГБТ заедницата, ниту пак ја исклучува. Иста е ситуацијата и со Законот за здруженија на граѓани и фондации, кој го гарантира правото на слободно здружување. ЛГБТ заедницата не е на ниту еден начин исклучена, ниту пак ѝ е доделен посебен третман. Она што е забрането е поттикнување и повикување на воена агресија и разгорување на национална, расна или верска омраза или нетрпеливост, преземање активности кои се поврзани со тероризам, активности кои се спротивни на Уставот или закон и се повредуваат слободите и правата на други лица. Омразата или нетрпеливоста врз основа на сексуална ориентација не се вклучени на оваа листа.

Владата не забранува собири или средби на ЛГБТ заедницата или паради на гордоста, полицијата обезбедува заштита од радикалните претставници на локалните заедници, меѓутоа оваа заштита не е ефикасна. Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници наведува дека „Случаите на насилство мотивирани од омраза врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет не беа расчистени од страна на надлежните органи. Имено, не се пронајдени ниту маскираните напаѓачи што во 2014 година го каменуваа кафулето „Дамар“, ниту, пак, се откриени и се изведени пред правдата сторителите на кривичните дела од омраза во 2012, 2013 и 2014 година (нападите врз ЛГБТИ Центарот за поддршка²¹), вклучително и каменувањето од страна на маскирани насилници на отворањето на Неделата на гордоста во 2013 година. Етаблираната практика и политика на неказливост на хомофобичното и трансфобичното насилство од омраза резултира со создавање култура на мотивирање на насилниците и обесхрабрување на жртвите.“³¹ Имаше и информации во извештајот на Специјалниот известувач за промоција и заштита на правото на слобода на мислење и изразување, дека активистите кои протестираше против дискриминација на ЛГБТ заедницата биле нападнати на марш на Меѓународниот ден на толеранцијата во ноември 2012. Во 2013 имало пријави на напади во Битола против активисти од ЛГБТ Јунајтед и Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници. Во истиот период, неколку напади предизвикале штета на канцелариите на ЛГБТИ

Центарот за поддршка во Старата чаршија во Скопје, по што Центарот бил преместен на друга локација. Тие напади биле пријавени до надлежните, меѓутоа сторителите не биле идентификувани.

Закони за антидискриминација - конкретно во однос на сексуалната ориентација, родовиот идентитет и родовото изразување

Членот 54 од Уставот³² забранува дискриминација, но само на неколку основи: „Ограничувањето на слободите и правата не може да биде дискриминаторско по основ на пол, раса, боја на кожа, јазик, вера, национално или социјално потекло, имотна или општествена положба.“

Постои Закон за спречување и заштита од дискриминација, кој ги опфаќа сите форми на дискриминација.³³ Меѓутоа, сексуалната ориентација и/или родовиот идентитет како заштитени основи не се споменати, но треба да бидат опфатени под терминот „која било друга основа“. Принципот на недискриминација се применува различно во различните закони и не сите закони се конзистентни со Законот за спречување и заштита од дискриминација, како основен закон за недискриминација. Членот 6 од Законот за работни односи³⁴ забранува нееднаков третман на барателите на работа врз основа на сексуална ориентација. Законот за здравствена заштита обезбедува еднаков пристап до здравствени услуги и еднаква можност за заштита на правата на пациентите без дискриминација. Во законот е истакнато правото на остварување на правата од овој закон без дискриминација врз основа на сексуална ориентација. Дискриминацијата врз основа на каков било тип попреченост е исто така забранета во системот за здравствена заштита.

Со Законот за спречување и заштита од дискриминација се основа Комисија за заштита од дискриминација. Тоа е независно тело чии членови ги избира Парламентот и е финансирана од државниот Буџет. Нејзината функција е да ги истражува наводите за дискриминација, меѓутоа оваа Комисија може само да дава мислења дали постои дискриминација во случајот или не, и да одредува паричен надоместок во одредени случаи. Од основањето во 2011, до 2015 има донесено одлуки во 19 случаи на дискриминација врз основа на сексуална ориентација. Од овие случаи, во 4 е најдена дискриминација и вознемирување, во 9 не е најдена дискриминација, додека во 3 не е започната постапка.³⁵ Во својата практика, Комисијата единствено даваше мислења дали постои дискриминација, но никогаш не одредуваше казни.

Уште еден механизам за жалби е Народниот правобранител, кој е надлежен да разгледува каков било случај на прекршување на човекови права, вклучително и претставки за дискриминација од страна на јавни служби.

Во извештаите на Народниот правобранител, Комисијата за заштита од дискриминација и годишните извештаи од НВО постојат случаи на дискриминација врз основа на здравствена состојба (ХИВ-позитивен статус) и сексуална ориентација. Во еден случај Комисијата најде прекршување на правото на пристап до третман кај лица кои имаат дијагноза „зависност од опијати“ од страна на една медицинска институција. За да добијат третман, од лицата било побарано да направат тест за ХИВ и хепатит Б и Ц, и доколку тестовите биле позитивни, тие биле присилени да го примат третманот во посебна просторија и да платат дополнителни суми за специјалната опрема која ја користел персоналот.³⁶

Народниот правобранител утврдил дека ЈЗУ Универзитетска клиника за трауматологија, ортопедски болести, анестезија, реанимација го прекршила правото на пациентот кој дошол во болницата за хируршка интервенција на воспаление на слепото црево, меѓутоа пред да биде извршена операцијата, пациентот бил тестиран за ХИВ без негова согласност.³⁷ Правобранителот презел дејства против институцијата и за надзорот од страна на Државниот санитарен и здравствен инспекторат. По надзорот, Инспекторатот утврдил дека имало злоупотреба на службената должност при работата со пациенти кои живеат со ХИВ, т.е. Правобранителот заклучил дека одбивањето на клиниката да прими ЛЖХИВ како пациент и да му овозможи здравствена услуга е чин на дискриминација.³⁸

Во македонските судови никогаш не биле започнати постапки за дискриминација врз основа на сексуална ориентација или ХИВ-позитивен статус.

Злосторства од омраза

Кривичниот законик³⁹ одредува кривична одговорност за ограничување или лишување на лице од неговите граѓански и човекови права врз основа на разлики, вклучително и во верувањата, здравствената состојба или која било друга основа одредена со закон или ратификувани меѓународни договори, што се казнува со затворска казна од 6 месеци до 5 години. Меѓутоа сексуалната ориентација не е наведена на листата на основи. Има поинаква одговорност доколку делото го изврши службено лице при вршење должност.

Како што е наведено во Член 137 од Кривичниот законик, целата популација е заштитена од злосторства од омраза. Ширење на јавни расистички и ксенофобични пишани материјали, фотографии и други претстави на идеја или теорија која потпомага, промовира или поттикнува омраза, дискриминација или насилство, независно против кое лице или група, врз основа на, помеѓу другото, пол или членство во маргинализирана група, е исто така забрането согласно член 394-г од Кривичниот законик. Повредувањето на основните човекови права и слободи признати од страна на меѓународната заедница врз основа на, помеѓу другото, пол или членство во маргинализирана група, како и здравствена состојба, се казнува со затвор од шест месеци до пет години, согласно Член 417 од Кривичниот законик.

Во периодот од 27.02.2013 до 28.07.2017, Хелсиншкиот Комитет на Република Македонија⁴⁰ регистрирал 18 случаи на злосторства од омраза врз основа на сексуалната ориентација или родовиот идентитет на жртвата. Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници исто така известува дека во 2016 документирала 10 случаи на прекршување на правата на ЛГБТ луѓето. Шест од овие 10 случаи биле пријавени во полиција, а во еден случај полицијата била сторител и вербално нападнала транс* лице. Жртвите во овие случаи пријавиле несоодветен третман од страна на полицијата и непризнавање на насилството од омраза. Ниту еден од пријавените случаи не е соодветно истражен и ниту еден од сторителите не е гонет, иако жртвите препознале некои од нив. Жртвите во овие случаи биле геј мажи и трансродови жени.⁴¹

Државата ги направи првите чекори во собирањето податоци за злосторствата од омраза, меѓутоа тие не се јавно достапни и не е јасно дали надлежните ја знаат разликата меѓу злосторство од омраза и говор на омраза. И двете не се соодветно документирани ниту истражувани од страна на полицијата. Се вложуваат многу малку напори во превентивни мерки, вклучувајќи едукација за човековите права и подигнување на јавната свест. Со тоа што феноменот на злосторства од омраза не се третира како засебен проблем, државата не нуди посебна заштита и поддршка за жртвите.⁴²

На веб страницата на Канцеларијата на ОБСЕ за демократски институции и човекови права (ОДИХР)⁴³, на која се известува за злосторства од омраза, е наведено дека: „Во својот петти извештај за поранешната југословенска Република Македонија, Европската Комисија против расизам и нетолеранција (ECRI) препорача Кривичниот Законик да се измени за да се додадат сексуалната ориентација и родовиот идентитет како заштитени карактеристики. ЕКРИ исто така додаде дека треба да се прошират обуките за злосторства од омраза за полицијата и судството, а недоволното пријавување на злосторствата од омраза да се подобри преку мерки за јакнење на самодовербата.“ Овие препораки сè уште не се имплементирани.

Правен статус на истополовите парови

Законот не ги признава формално истополовите двојки. Законодавството го одредува бракот и партнерството како заедница меѓу две лица од различен пол.⁴⁴ Дури и Законот за спречување и заштита од дискриминација⁴⁵ конкретно го дефинира бракот како: „Брак е заедница на живот исклучиво на еден маж и една жена во која се остваруваат интересите на брачните другари, семејството и општеството.“ Само хетеросексуалните парови ги уживаат правата и обврските кои произлегуваат од бракот - имотот, правото на дејствување во име на брачниот другар, наследството итн.

Исто така не постои судска практика во која истополов пар се обидел да ги оствари правата кои произлегуваат од бракот или заедничкиот живот.

Посвојување

Правото на истополовите партнери да посвојуваат деца не е признаено во законодавството. Во практиката, владата никогаш не размислувала да воведи такво право. Во законот никаде не се споменува правото на ЛГБТ лице да посвои дете.

Меѓутоа исто така не постојат посебни ограничувања или услови за истополовите парови и членови на ЛГБТ заедницата во процесот на посвојување. Законот за семејство, во својот член 100-а, ги поставува следниве услови за посвоителот: „здравствена состојба, психосоцијален статус, материјални услови, станбени услови, време на чекање, степен на образование, брачен статус и државјанство.“ Во практиката овие критериуми ги спречуваат ЛГБТ лицата во можноста да посвојат дете затоа што генерално се дава предност на брачните двојки и многу ретко на посвоители-самци.

Членот 102 од истиот закон⁴⁶ вели дека лице не може да биде посвоител доколку има тешко хронично заболување или е болно од неизлечива заразна болест или ако мислењето на стручниот тим на Центарот за социјална работа за него е негативно. Правилникот за критериумите и начинот на избор на посвоител во Република Македонија⁴⁷ исто така ги повторува горенаведените ограничувања.

Употреба на меѓународните и регионалните механизми за измена на законите и практиките во областа на човековите права на геј мажите, другите МСМ, транс* луѓето и ЛЖХИВ

Република Македонија ги има ратификувано сите документи наведени во Анекс 2 од Протоколот за студија за повољна средина за ХИВ-услуги насочени кон МСМ/транс* луѓе, освен Меѓународната конвенција за заштита на правата на сите мигрантски работници и членовите на нивните семејства.

За да ги застапуваат правата на ЛГБТ луѓето, локалните НВО ги користат достапните меѓународни механизми за човекови права и пишуваат извештаи во сенка, меѓу кои има и извештаи за имплементацијата на Меѓународниот пакт за граѓански и политички права (до Комитетот за човекови права) и Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права (до Комитетот за економски, социјални и културни права).

Комитетот за човекови права на ОН во своите Завршни согледувања во третиот периодичен извештај за поранешната југословенска Република Македонија⁴⁸, го наведе следново:

„Сексуална ориентација и родов идентитет

7. Комитетот е загрижен што Законот за спречување и заштита од дискриминација не ја забранува експлицитно дискриминацијата врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет. Комитетот е исто така загрижен поради преовладувањето на стереотипи и предрасуди против лезбијките, геј мажите, бисексуалците, трансродовите и интерсексуалните лица. Од овој аспект, особено сме загрижени поради пријавите за чинови на насилство против овие лица и пријавите за недостигот од ефективни истраги и гонење (Членови 2 и 26).

Државата треба да го измени Законот за спречување и заштита од дискриминација со цел експлицитно да ја забрани дискриминацијата врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет. Државата треба да ги зајакне своите напори за борба против стереотипите и предрасудите кон лезбијките, геј мажите, бисексуалците, трансродовите и интерсексуалните лица, вклучително и следниве мерки:

- (а) Организирање кампањи за подигање на свеста, насочени кон општата јавност;
- (б) Обезбедување соодветна обука за јавни службеници за да се стави крај на општествената стигматизација на лезбијките, геј мажите, бисексуалците, трансродовите и интерсексуалните лица;
- (в) Да се обезбеди сигурност дека сите пријави за насилство против ЛГБТ лица ефективно се истражуваат и дека сторителите на насилство врз основа на сексуална ориентација се гонети и санкционирани.“

Во последователниот извештај до Комитетот за човекови права на ОН⁴⁹, поднесен од страна на Постојаната мисија на Република Македонија во Женева, на 30.08.2016, не беше спомената ниту една од овие препораки.

Комитетот за економски, социјални и културни права, во своите Завршни согледувања на комбинираниот периодичен извештај (втор до четврт) за поранешната југословенска Република Македонија⁵⁰, го наведе следново:

„Лезбијки, геј мажи, бисексуалци, трансродови и интерсексуални лица

25. Комитетот е загрижен што Законот за спречување и заштита од дискриминација не ја вклучува дискриминацијата врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет како забранети основи за дискриминација и што Членот 14 (б) од Законот ја одржува дискриминацијата на истополовите двојки во однос на двојките од спротивен пол, за кои е резервиран концептот на „семејство“. Комитетот е исто така загрижен што универзитетските учебници содржат негативни стереотипи за лезбијките, геј мажите, бисексуалците, трансродовите и интерсексуалните лица. Загрижени сме што овие лица се вознемирувани и малтретирани, физички напаѓани, општествено стигматизирани и дискриминирани и дека службениците за спроведување на законот не секогаш преземаат дејства во случаите на насилство против нив. (Член 2 (2)).

26. Комитетот ѝ препорачува на државата да ги преземе сите неопходни мерки за да обезбеди сигурност дека дискриминацијата врз основа на сексуална ориентација или родов идентитет е експлицитно забранета во антидискриминациското законодавство и дека истополовите парови имаат пристап до предностите кои сега се резервирани за брачните двојки; да ги искорени негативните стереотипи и стигматизацијата на лезбијките, геј мажите, бисексуалците, трансродовите и интерсексуалните лица, вклучително и преку ревизија на учебниците и спроведување кампањи за подигање на свеста на јавноста, давателите на здравствени услуги, социјалните работници, полицијата и другите јавни службеници, како и да обезбеди брза, непристрасна и ефективна истрага и гонење во случаи на насилство против ЛГБТ лицата. Комитетот го насочува вниманието на државата кон нејзините коментари бр. 20 (2009) за недискриминацијата и 22 (2016) во однос на сексуалното и репродуктивното здравје, особено став 23."

Нема податоци во смисла на извештаи на државата во однос на имплементацијата на овие препораки. Законот за спречување и заштита од дискриминација до денешен ден не е изменет со цел да се исполнат препораките на Комитетот за човекови права на ОН.

Беа спроведени само две кампањи за подигање на свеста. Првата беше објавена пред препораките, во 2015, и ја спроведе Комисијата за заштита од дискриминација со поддршка на Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници, со наслов: „За нација без дискриминација“⁵¹. Втората кампања започна во ноември 2016 како национална кампања за борба против ХИВ/СИДА, со наслов: „Тестирај се. Заштитај се. Не дискриминирај!“ организирана од Министерството за здравство и финансирана од Глобалниот Фонд, во соработка со Светската здравствена организација⁵². Кампањата не ги таргетираше клучните популации, туку младите општо, поради што може да се смета за неефективна.

Европскиот комитет за социјални права даде слични препораки. Во Заклучоците на Европскиот комитет за социјални права за поранешната југословенска Република Македонија за периодот 2012-2015⁵³ е наведено следново:

„Комитетот забележува дека дискриминацијата врз основа на сексуална ориентација не е експлицитно забранета во Законот за спречување и заштита од дискриминација од 2010, иако тој закон содржи листа на основи врз кои е забранета дискриминација. Спротивно на ова, во Членот 6 од Законот за работни односи постои забрана за дискриминација врз основа на сексуална ориентација. Комитетот побара многу прецизен опис на ситуацијата во однос

на забраната за дискриминација врз основа на сексуална ориентација, како во законите така и во практиката. (Заклучоци, 2012). Извештајот покажува дека забраната за дискриминација врз основа на сексуална ориентација е опфатена со изразот „која било друга основа согласно закон или ратификуван меѓународен договор“. Во однос на практиката, во извештајот стои дека за време на периодот за кој се известува, Комисијата добила вкупно 18 претставки врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет, повеќето од кои биле поднесени од граѓански организации. Комисијата за заштита од дискриминација најде прекршувања на правата само во 3 случаи; во други 9 случаи Комисијата не најде прекршување, во 3 случаи не ја започна процедурата наведена во Законот за спречување и заштита од дискриминација и во еден случај беше постигнат договор.“

Нема индивидуална претставка против Република Македонија до ниту една од меѓународните агенции во однос на горенаведените прашања. Постои една апликација до Европскиот суд за човекови права - случај за осудување сексуални работнички за пренесување заразни болести, но Судот сметал дека апликацијата е недопустлива. Постои уште една апликација пред ЕСЧП - случај на трансродов маж кој бил одбиен во обид да ја промени ознаката за пол во матичната евиденција, но за овој случај сè уште нема пресуда. Нема претставки пред механизмите на ОН за индивидуални жалби.

Закони и извештаи:

- Устав на Република Македонија
- Закон за странци на Република Македонија, 23 март, 2006 г.
- Правилник за начинот на издавање на визи за странци, продолжување, скратување на нивната важност, отповикување и поништување на визи како и за образецот на визи и за водење на евиденција на Република Македонија, 22 мај 2007, бр. 78-2606/3
- Кривичен законик на Република Македонија
- Закон за безбедност во снабдувањето со крв, 22 септември 2007, бр. 10-7728
- Правилник за видот на информациите што му се даваат на дарителот на крв во врска со дарувањето на крв, видот на информациите што се бараат од дарителот на крв, критериумите за подобност на дарителот на крв, други мерки во врска со дарувањето на крв од интерес за дарителот на крв, како и образецот и содржината на писмената согласност на дарителот на крв за дарување на крв, 25 септември 2009, бр. 10-7728/16
- Закон за здруженија и фондации на Република Македонија, 16 април 2010
- Стратегија за соработка со граѓанските организации (2012-2017)
- Национална програма за заштита на населението од ХИВ/СИДА во Република Македонија за 2016
- Закон за здруженија и фондации на Република Македонија, 16 април 2010
- Стратегија за соработка со граѓанските организации (2012-2017)
- Национална програма за заштита на населението од ХИВ/СИДА во Република Македонија за 2016
- Закон за јавни собири на Република Македонија, 21.11.1995⁵⁴
- Закон за здруженија и фондации на Република Македонија, 24.04.2010⁵⁵.
- Закон за спречување и заштита од дискриминација на Република Македонија, 24.04.2010
- Закон за работни односи на Република Македонија, 5 август 2005
- Закон за здравствена заштита на Република Македонија, 29 март 2012
- Закон за семејство на Република Македонија, 13 април 2010
- Правилник за критериумите и начинот на избор на посвоител во Република Македонија

Листа на извештаи анализирани за овој преглед:

1. Годишни извештаи на Народниот правобранител на РМ за 2016 и 2014
<http://ombudsman.mk/upload/Godisni%20izvestai/GI-2016/GI-2016.pdf>;
<http://ombudsman.mk/upload/Godisni%20izvestai/GI-2014/GI%202014-Ang.pdf>;
2. Годишни извештаи на Комисијата за заштита од дискриминација за 2012, 2013 и 2016,
<http://www.kzd.mk/?q=node/51>;
3. Годишни извештаи за сексуалните и здравствените права на маргинализираните заедници, на Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници за 2016, 2015, 2010, http://coalition.org.mk/publikacii_cat/izveshtai/?lang=en;
4. Годишен извештај на Мрежата за заштита од дискриминација 2014
<http://coalition.org.mk/publikacii/godishen-izveshtaj-za-2014-na-mrezhata-za-zashtita-od-diskriminatsija/?lang=en>;
5. Директно буџетско финансирање за граѓанските организации: основен преглед“, Македонски центар за меѓународна соработка, 2016, Скопје
<http://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istrasuvana-i-publikacii/lista-na-istrasuvana-i-publikacii/1866-direktno-budzhetsko-finansiranje-za-gragjanskite-organizacii-osnoven-pregled.html>;
6. Извештаи во сенка / алтернативни извештаи од страна на македонски организации, испратени до меѓународни тела;
7. Препораки од меѓународни тела.

Листа на алтернативни извештаи за СОРИ поднесени од македонски НВО до тела на ОН:

За имплементацијата на Меѓународниот пакт за граѓански и политички права во третиот циклус на известување, до Комитетот за човекови права беа поднесени 11 извештаи во сенка, од кои 6 содржеа информации за правата на луѓето од ЛГБТ заедницата и луѓето кои живеат со ХИВ во Република Македонија:

1. Поднесок до Комитетот за човекови права за ПЈР Македонија, 114та седница (29 јуни 2015 - 24 јули 2015), поднесен од Анести Интернационал на 15.06.2015⁵⁶;
2. Поднесок до Комитетот за човекови права на ОН за ПЈР Македонија, 114 седница во Женева, 29 јуни до 24 јули 2015, поднесен од Хелсиншкиот Комитет за човекови права на Република Македонија (МХК) на 5 јуни 2015⁵⁷;
3. Прекршувања на човековите права на лезбијките, геј мажите, бисексуалците, трансродовите и интерсексуалните (ЛГБТИ) лица во Поранешната Југословенска Република Македонија⁵⁸; Извештај во сенка, поднесен за разгледување на 114тата седница на Комитетот за човекови права, јуни-јули 2015, Женева, изготвен од: Субверзивен фронт, Коалиција Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници, Центар за меѓународни човекови права на правниот факултет на Североисточниот универзитет (Northwestern University), Хартленд алијанса (Heartland Alliance) за човекови потреби и човекови права, Глобална иницијатива за сексуалност и човекови права во јуни 2015;
4. Ажурирани информации за разгледување на Комитетот за човекови права во однос на ревизијата на Третиот периодичен извештај за Република Македонија⁵⁹, под Меѓународниот пакт за граѓански и политички права, 114 седница, 29 јуни - 24 јули 2014, поднесени од страна на Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници (КСЗМПЗ), Хелсиншкиот Комитет за човекови права на Република Македонија

(МХК), Реактор -Истражување во акција, Х.Е.Р.А. - Асоцијација за здравствена едукација и истражување, на 05.06.2015;

5. Информации за разгледување на Комитетот за човекови права⁶⁰ при неговото усвојување на листа прашања во однос на Третиот периодичен извештај за Република Македонија, под Меѓународниот пакт за граѓански и политички права, 112 седница, 07-31 октомври 2014, поднесени од страна на Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници (КСЗМПЗ), Хелсиншкиот Комитет за човекови права на Република Македонија (МХК), Реактор - Истражување во акција, Х.Е.Р.А. - Асоцијација за здравствена едукација и истражување, на 21.07.2014;
6. Информации за разгледување на Комитетот за човекови права⁶¹ при неговото усвојување на листа прашања во однос на Третиот периодичен извештај за Република Македонија, под Меѓународниот пакт за граѓански и политички права, 112 седница, 07-31 октомври 2014, поднесени од страна на Хелсиншкиот Комитет за човекови права на Република Македонија и Фондацијата Отворено општество Македонија, на 01.08.2014.

Во однос на имплементацијата на Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права, за II-IV циклус на известување, 14 извештаи во сенка/алтернативни извештаи беа испратени до Комитетот за човекови права, кои содржеа информации за ЛГБТ заедницата и ЛЖХИВ:

1. Поднесок до Комитетот за економски, социјални и културни права за Македонија, поднесен од Опции за здрав живот Скопје (ХОПС), Коалиција Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници (КСЗМПЗ) и Меѓународниот центар за човекови права и политики за дроги (МЦЧППД), на 13 мај 2016;
2. Поднесок за разгледување за Република Македонија, пред Комитетот за економски, социјални и културни права на неговата 58ма седница (Женева, 6-24 јуни, 2016), поднесен од страна на Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници, на 11.05.2016;
3. Информации за разгледување пред Комитетот за економски, социјални и културни права⁶² во однос на ревизијата на комбинираните втор, трет и четврт периодичен извештај за Република Македонија според Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права, 58ма седница (06 јуни - 24 јуни 2016), поднесени од Хелсиншкиот Комитет за човекови права на Република Македонија (МХК) и ЛГБТИ Центарот за поддршка, на 17.05.2016;
4. Ажурирани информации за разгледување пред Комитетот за економски, социјални и културни права⁶³ во однос на ревизијата на комбинираните втор, трет и четврт периодичен извештај за Република Македонија според Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права, 58ма седница (06 јуни - 24 јуни 2016), поднесени од Х.Е.Р.А. - Асоцијација за здравствена едукација и истражување, Младинска платформа за сеопфатно сексуално образование, Реактор - Истражување во акција и Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници (КСЗМПЗ) 11.05.2016.

Меѓународни и регионални документи кои биле ратификувани / потпишани / ја поминале процедурата на усвојување од страна на Република Македонија

- **18 јануари 1994**
Меѓународен пакт за граѓански и политички права на ОН од 16-ти декември 1966
- **12 декември 1994**
Изборен протокол на Меѓународниот пакт за граѓански и политички права
- **29 декември 2011**
Конвенција за правата на лицата со попреченост од 13-ти декември 2006
- **2 декември 1993**
Конвенција за правата на детето на ОН од 20-ти ноември 1989
- **30 април 1997**
Конвенција против дискриминација во образованието од 14-ти декември 1960
- **10 април 1997**
Европска конвенција за човекови права од 4-ти ноември 1950
- **6 јануари 2012**
Европска социјална повелба од 18-ти октомври 1961

- ¹ Устав на Република Македонија, <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=538>
- ² Закон за странци на Република Македонија, <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=663>
- ³ Правилник за странци на Република Македонија, <http://www.izgubenonajdeno.mvr.gov.mk/Uploads/PRAVILNIK%20ZA%20STRANCITE.pdf>
- ⁴ Правилник за начинот на издавање визи за странци, продолжување, скратување на нивната важности, отповикување и поништување на визикако и за образецот за визи и водење на евиденција <http://www.izgubenonajdeno.mvr.gov.mk/Uploads/pravilnik%20-%20vizi%20za%20stranci.pdf>
- ⁵ Годишен извештај на Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници за 2015, <http://coalition.org.mk/publikacii/godishen-izveshtaj-na-koalitsijata-szpmz-2015/?lang=en>
- ⁶ Кривичен законик на Р. Македонија (Службен весник на Р. Македонија, <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=233>)
- ⁷ Пресуда на Основниот Суд Скопје I Скопје, бр. IX К бр.20/09, www.vsrn.mk
- ⁸ Пресуда на Основниот Суд Скопје I Скопје, бр. IX К бр.20/09, www.vsrn.mk
- ⁹ <http://soros.org.mk/en/Home/NewsAndActivity?newsID=467&catID=7&pageIndex=70&month=0&year=0&additionalID=0>
- ¹⁰ Закон за безбедност во снабдувањето со крв, <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=762>
- ¹¹ <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/5EE73145C319F34A9CA7C92CB6454D45.pdf>
- ¹² <http://itm.org.mk>
- ¹³ Член 49, Закон за здруженија и фондации на РМ <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=4845>
- ¹⁴ <http://www.nvosorabotka.gov.mk/?q=node/20>
- ¹⁵ Програма за финансирање на програмските активности на здруженијата и фондацииите за 2016 (Службен весник на Р. Македонија, бр. 3/2016), <http://www.nvosorabotka.gov.mk/?q=node/22>
- ¹⁶ Огненовска С., „Директно буџетско финансирање за граѓанските организации: основен преглед“, Македонски центар за меѓународна соработка, 2016, Скопје <http://mcms.mk/mk/za-nasata-rabota/istravuvana-i-publikacii/lista-na-istravuvana-i-publikacii/1866-direktno-budzhetsko-finansiranje-za-gragjanskite-organizacii-osnoven-pregled.html>
- ¹⁷ Стратегија за соработка со граѓанските организации <http://skopje.gov.mk/DesktopDefault.aspx?tabindex=0&tabid=433>
- ¹⁸ http://www.ccc.org.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=304:-2016-&catid=17:2012-02-23-22-02-23&Itemid=93&lang=en
- ¹⁹ Програма за финансирање на програмските активности на здруженијата и фондацииите за 2016, <http://www.nvosorabotka.gov.mk/?q=node/22>
- ²⁰ Програма за заштита на населението од ХИВ/СИДА во Република Македонија за 2016 (Службен весник на Р. Македонија, бр.2/2016)
- ²¹ <http://zdravstvo.gov.mk/wp-content/uploads/2015/06/Programa-sida-2015.pdf>
- ²² Годишен извештај на Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници за 2016 http://coalition.org.mk/publikacii_cat/izveshtai/?lang=en
- ²³ Анализа на резултатите од истражувањето на финансиските трансфери на општините до НВО во 2016, http://www.ccc.org.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=304:-2016-&catid=17:2012-02-23-22-02-23&Itemid=93&lang=en
- ²⁴ Одлука за распределба на средствата од Буџетот на РМ за 2016 година наменети за финансирање на програмските активности на здруженија и фондации, <http://www.nvosorabotka.gov.mk/?q=node/22>
- ²⁵ Одлука за распределба на средствата од Буџетот на РМ за 2015 година наменети за финансирање на програмските активности на здруженија и фондации <http://www.nvosorabotka.gov.mk/?q=node/22>
- ²⁶ Упатство за практикување на медицина заснована на докази при третман на транссексуализам 2014, <http://zdravstvo.gov.mk/wp-content/uploads/2015/08/Transeksualizam.pdf>
- ²⁷ <http://acibadem-sistina.mk/en/vesti/1102-prva-intervencija-na-promena-na-pol-napravena-vo-acibadem-sistina>
- ²⁸ Закон за матична евиденција, <http://www.pravo.org.mk/documentDetail.php?id=452>

- ²⁹ Годишен извештај на Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници за 2016 http://coalition.org.mk/publikacii_cat/izveshtai/?lang=en
- ³⁰ Одлука за промена на пол усвоена од страна на Управниот Суд на РМ, <http://myla.org.mk/decision-determining-sex-change-adopted-administrative-court-rm/>
- ³¹ Годишен извештај на Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници за 2016, http://coalition.org.mk/wp-content/uploads/2017/03/coalition_ar2015_MKD_final_blue_pregled-4.pdf
- ³² Устав на Република Македонија (Службен весник на Р. Македонија, бр. 52/1991), <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=538>
- ³³ Закон за спречување и заштита од дискриминација на РМ <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=4845>
- ³⁴ Закон за работни односи на РМ, <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=285>
- ³⁵ Годишен извештај за 2015 на Комисијата за заштита од дискриминација, http://www.kzd.mk/sites/default/files/dokumenti/god_izvestaj_2015.pdf
- ³⁶ Годишен извештај за 2013, Комисија за заштита од дискриминација
- ³⁷ Годишен извештај за 2014 на Народниот правобранител на Р. Македонија
- ³⁸ Годишен извештај за 2016 на Народниот правобранител на Р. Македонија
- ³⁹ Член 137, Кривичен Законик на РМ, <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=233>
- ⁴⁰ Информации достапни на посебна веб-страница за пријавување злосторства од омраза, поддржана од Хелсиншкиот Комитет на РМ и ОБСЕ, http://www.zlostorstvaodomraza.mk/main?l=en_US
- ⁴¹ Годишен извештај на Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници за 2016, http://coalition.org.mk/wp-content/uploads/2017/03/coalition_ar2015_MKD_final_blue_pregled-4.pdf
- ⁴² Годишен извештај за злосторствата од омраза во 2016 на Хелсиншкиот Комитет за човекови права на Република Македонија http://mhc.org.mk/system/uploads/redactor_assets/documents/2385/ZLOSTORSTVA_OD_OMRAZA_2016_za_WEB.pdf
- ⁴³ <http://hatecrime.osce.org/former-yugoslav-republic-macedonia>
- ⁴⁴ Членови 13, 15, Закон за семејство на Република Македонија, <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=500>
- ⁴⁵ Член 15 од Законот за спречување и заштита од дискриминација (Службен весник на Р. Македонија, бр. 177/2015, 31/2016), <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=4846>
- ⁴⁶ *ibid.*
- ⁴⁷ Правилник за критериумите и начинот на избор на посвоител во Република Македонија, <http://www.mtsp.gov.mk/pravilnici.nspх>
- ⁴⁸ http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fM-KD%2fC%2f3&Lang=en
- ⁴⁹ http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/MKD/INT_CCPR_FCO_MK-D_25047_E.pdf
- ⁵⁰ http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E%2fC.12%2fMK-D%2fC%2f2-4&Lang=en
- ⁵¹ Годишен извештај на Коалицијата Сексуални и здравствени права на маргинализирани заедници за 2015, http://coalition.org.mk/wp-content/uploads/2017/03/coalition_ar2015_MKD_final_blue_pregled-4.pdf
- ⁵² <http://standard.mk/shizici-uzhivajte-bez-rizici-vo-mkc/>
- ⁵³ http://hudoc.esc.coe.int/app/conversion/pdf?library=ESC&id=CR_2016_MKD_ENG&file-name=CR_2016_MKD_ENG.pdf
- ⁵⁴ Закон за јавни собири на Република Македонија, <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=439>
- ⁵⁵ Закон за здруженија и фондации, <http://pravo.org.mk/documentDetail.php?id=4845>
- ⁵⁶ http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/MKD/INT_CCPR_CSS_MKD_20859_E.pdf
- ⁵⁷ http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/MKD/INT_CCPR_CSS_MK-D_20778_E.pdf

⁵⁸ http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/MKD/INT_CCPR_CSS_MK-D_20814_E.pdf

⁵⁹ http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fC-CPR%2fCSS%2fMKD%2f20731&Lang=en

⁶⁰ http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCCPR%2f-ICO%2fMKD%2f17688&Lang=en

⁶¹ http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCCPR%2f-ICO%2fMKD%2f18295&Lang=en

⁶² http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCE-SCR%2fCSS%2fMKD%2f23934&Lang=en

⁶³ http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCE-SCR%2fCSS%2fMKD%2f23889&Lang=en

Издавач: Здружение за поддршка на луѓето што живеат со ХИВ - ЗАЕДНО ПОСИЛНИ Скопје

Превод: Игор Раиден

Графичко уредување: Емилија Ташкова

Печати: Полиестердеј Скопје

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

342.72/.73-055.3(497.7)"2017"(094.5)(047)
316.837:342.72/.73(497.7)"2017"(094.5)(047)
342.72/.73:[616.98:578.828.7(497.7)"2017"(094.5)(047)

АНАЛИЗА на законодавството поврзано со правата на ЛГБТ луѓето и ХИВ во Република Македонија : 2017 / [Аигул Муканова ... и др.]. - Скопје : Здружение за поддршка на луѓето што живеат со ХИВ - Заедно посилни, 2018. - 28 стр. ; 21 см

Други автори: Сања Јовановиќ, Јури Јурски, Витали Џума

ISBN 978-608-65676-4-4

1. Муканова, Аигул [автор] 2. Јовановиќ, Сања [автор] 3. Јурски, Јури [автор] 4. Џума, Витали [автор]
а) Лица со различна сексуална ориентација - Човекови права - Законодавство - Примена - Македонија - 2017 - Истражувања б) ХИВ позитивни лица - Човекови права - Законодавство - Примена - Македонија - 2017 - Истражувања
COBISS.MK-ID 109267210

Eurasian Coalition on Male Health

Tartu mnt 63, 10115 Tallinn, Estonia
+375 536 17 249

contact@ecom.ngo
fb.com/ecom.ngo
twitter.com/ecomngo